

"צמחים מטפסים", צילום: נטע שחק

ואולי אהנה יותר/
ותהיה נסיעה קסומה
שלא ארצה שתִּיגמר."

עמוס:

"אבל, אולי דווקא באוטובוס שכבר עבר
נסעה לה אהבת חי/ ואולי באוטובוס שכבר עבר
היתה הזדמנות נדירה/ ואולי באוטובוס שכבר עבר
היו אנשים יקרים/ חברים לחיים ולעבודה
.....

ואולי הפסדתי נסיעה קסומה
שהלוואי שלא היתה נגמרת

ואולי באוטובוס הבא/ תתרחש החוויה המכאיבה
ואולי באוטובוס הבא/ ניסע בצפיפות נוראה
.....

♦ ואולי זו תהיה נסיעה / שכל החיים נתחרט עליה."

מלכתחילה מצטיירת דמותו של הרופא-חוקר כאדם ציני, ומנופח מחשיבות עצמית ביחס למחקרו 'המדעי' - באירוניה שמגחיכה אותו. הוא מפגין מכניות וניכור כלפי מטופליו במשחק מוגזם ומאנייריסטי, זאת לצד אהות-מסייעת מעריצה ומאהבת, ועיוורת לגמרי לשקר ולמופרכות סביבה. המצב יתברר לה בהמשך, עם בואה של "אחות" חדשה, המגיעה ממקסיקו ומתחרה על תשומת לבו של הרופא; ה"חדשה" אינה אלא אהובתו של אחד המטופלים שבאה לחלצו ממצבו חסר התקווה. שני החולים, עמוס ופיני - שעד כה היו כשני מספרים נטולי זהות ואישיות, כלואים ללא תקווה - מתחילים לגלות סימני חיים ולהתקומם נגד המערכת הממסדית הנוקשה של בית החולים והרופא שבראשה. אני מודה שזוהי רגע מהפך מפתיע ומבדה. בריאיון עם המחזאי מתברר כי השחקנים הנעים על הבמה בחופשיות מגלמים את נפשם ורוחם של החולים.

המחזה עובר בין ריאליזם מינימליסטי לפנטזיה דמיונית פרועה ומצחיקה. ההומור אכן מזניק את המחזה ממצב של שיממון עגמומי לפארסה משעשעת ולא צפויה, לפעמים קצת מוזרה. הכל מתהפך לפתע מאחורי גבו של הרופא כאשר שני ה'צמחים' מתחילים לשוחח ביניהם, ורוקמים מזימה להימלט מבית החולים. כך הנשלטים הופכים לשולטים והרופא מוצג כמי שאינו מסוגל - בכוח חשיבתו הרציונלית, המדעית דוגמטית - להבין את הנס הרפואי שקרה, ולשונו הסתומה נשאר עקרה מול מצבם של החולים.

כאן נכנסת לעלילה כאמור האהובה היפה והאקזוטית ממקסיקו, אשר מצליחה להחיות את שני החולים בריקוד הטקסי שלה, באהבה החושנית השופעת ויטאליות פרימיטיבית שהיא מרעיפה עליהם ולהציג את יתרונה במקום ש'המדע' הרציונלי כביכול נכשל.

זו עמדה חלשה במחזה לטעמי. גם הרומן החשאי שבין הרופא החוקר לבין האחות המסייעת לו - שהוא זנח לאחר מכן לטובת הצעירה היפה שהגיעה - נראה קצת בנאלי ולא לעניין כאן. אפשר היה לפתח את המחזה לכיוונים עקרוניים של אתיקה, של דיון ביחסי אנוש בין רופא למטופל שלו. לנצל באופן עמוק יותר את נוכחותן של אהבה ואמפתיה רגשית מול מערכת רפואית וממסד מנוכר של רופאים תאבי תהילה וכסף לבין חולים. כאן, הסגנון נוטה יותר לפארסה בידורית פרועה ולא מחייבת.

ובכל זאת אני מוצאת שהמחזה מצחיק ומקורי בדרכו הצנועה. זהו מחזה שלישי לארוז מירנץ, יליד 1980. מחזות קודמים שלו שהועלו: "שקמבה" בצוותא ב-2006 ו"דיאקציה" ב-2014, במסגרת 'פסטיבל ישראל' ומרכז הבמה - כולם נוטים לסגנון שערורייתי של קומדיה שחורה.

*

להלן ציטוט הפזמונים ששרים שני ה'צמחים' החולים: "הכל לטובה" שחיברו פנחס כהן ועמוס ברגר הם דוגמה טובה לרוח ולאווירה האירונית של המחזה כולו. [הלחן עממי]

פיני:

"גם אם איחרתי לאוטובוס/ יבוא האוטובוס הבא
אחרי תקופה קצרה של המתנה/ צריך להאמין שהכל לטובה
כי אולי באוטובוס הבא/ אפגוש את אשת חלומתי
ואולי באוטובוס הבא תגיע/ הזדמנות נדירה
ואולי באוטובוס הבא/ אכיר אדם יקר
חבר לחיים ולעבודה/ ואולי סתם אצחק

תגובות

גיליון 385 של 'עתון 77' הוקדש לצבא - רעיון יפה ומעניין. בהזדמנות זו אני מזכירה את כתב העת הנדיר והנשכח: 'קשת סופרים', שהופיע פעם אחת בלבד, בעריכת משה שמיר ובהוצאת צה"ל באפריל 1949. היה זה אולי, כתב העת הצבאי הראשון ובו שפע של תגובות מכל הסוגים על המלחמה ועל הצבא. היה זה כתב עת "חתרני" שלאחריו שוב לא רצו במשה שמיר כעורך.

לכתב עת זה הקדשתי את מחקרי: "אדם במלחמה" שנכלל בכרך ב' של ספרי קריאת הדורות - ספרות עברית במעגליה, הוצאת גוונים ואוניברסיטת תל אביב, תשס"ב/2002. אף פעם לא מזיק להכיר את ההתחלות ואף להתייחס אליהן.

נורית גוברין